

En karrierestart i arbejdsløshedskøen har store konsekvenser

Dimittendledighed koster i lønposen mange år frem

Nyuddannede, der er ledige i længere tid efter endt uddannelse, oplever store tab på den fremtidige løn og chancerne for at være i beskæftigelse. Selv ti år efter, at de nyuddannede gik direkte ud i ledighed, er der tale om meget store effekter. Længerevarende ledighed blandt nyuddannede på lang sigt koster således den enkelte 50-72.000 kr. om året, mens beskæftigelseschancerne forværres med 10-20 procent for de uddannelser, der er hårdest ramt. Det, at starte karrieren i ledighedskøen koster med andre ord dyrt for den enkelte i mange år.

af senioranalytiker **Mie Dalskov Pihl**

21. februar 2012

Analysens hovedkonklusioner

- De aktuelle tal viser, at hver tredje nyuddannet i 2010 er gået direkte ud i arbejdsløshed efter endt uddannelse. Dermed er der tale om en fordobling siden 2008. Det drejer sig både om erhvervsfagligt uddannede og nyuddannede med videregående uddannelser. Antallet af nyuddannede, der har været længerevarende ledige, dvs. ledige i mindst 6 måneder, er næsten tredoblet siden 2008.
- I gennemsnit koster længerevarende dimittendledighed 19-27 procent målt på den årlige erhvervsindkomst, når man måler tre år efter de nyuddannede var ledige. 10 år efter er der tale om årlige indkomsttab på 13-17 procent svarende til 50-72.000 kr. Generelt er løntabet størst for erhvervsuddannede på kort sigt, mens det på længere sigt er lige stort for erhvervsuddannede og akademikere, der går direkte ud i ledighed.
- Målt på beskæftigelsen koster dimittendledighed især dyrt for erhvervsuddannede, hvor nyuddannede, der går direkte ud i ledighed, på 10 års sigt har et beskæftigelsestab på 8 procentpoint i forhold til de nyuddannede, der ikke var ledige. Det svarer til, at chancerne for fuldtidsbeskæftigelse er 10 procent mindre for dem, der gik direkte ud i ledighed. For nyuddannede akademikere er tabet på 10 års sigt på 3 procentpoint.

Kontakt

Senioranalytiker

Mie Dalskov Pihl

Tlf. 33 55 77 20

Mobil 26 20 40 36

md@ae.dk

Kommunikationschef

Janus Breck

Tlf. 33 55 77 25

Mobil 40 61 34 38

jb@ae.dk

En karriere, der starter i ledighedskøen, koster på lønnen i årevis

Under den økonomiske krise er ledigheden blandt nyuddannede steget – både for de videregående uddannelser og for erhvervsfagligt uddannede. Længerevarende dimittendledighed har langsigtede negative konsekvenser, fx på grund af stigmatisering og tab af humankapital, og kan dermed være medvirkende til at forværre strukturerne på arbejdsmarkedet på mellemlang sigt fx i form af lavere strukturel beskæftigelse og lavere produktivitet.

Denne analyse er den første kortlægning, der giver et samlet billede af dimittendledigheden og dens betydelige konsekvenser. Analysen dokumenterer således, at længerevarende dimittendledighed har store personlige konsekvenser for den enkelte økonomi og beskæftigelsesmuligheder.

Ledigheden blandt nyuddannede er fordoblet siden 2008

Andelen af nyuddannede, der går direkte ud i ledighed efter endt uddannelse, er mere end fordoblet siden 2008. Af de 62.000 nyuddannede fra erhvervskompetencegivende uddannelser i 2010 har hver tredje oplevet mindst en måneds ledighed, mens hver syvende har været ledige i mindst et halvt år. Således var mere end 8.000 af de nyuddannede fra 2010-årgangen ledige i mindst 6 måneder, hvilket svarer til en ledighedsprocent på 13,5 procent.

Nyuddannede bliver særlig hårdt ramt, når konjunkturerne rammer, fordi nyuddannede er meget afhængige af de job-åbninger, der bliver skabt. Da krisen ramte, steg arbejdsløsheden, og antallet af nye jobmuligheder blev meget begrænset. Derved blev det meget vanskeligt for de nyuddannede, der skulle ud og søge deres første job side og side med andre ledige, der modsat nyuddannede har mere erfaring at trække på. Med tiden er der kommet endnu flere nyuddannede ud fra landets uddannelsesinstitutioner, så konkurrencen om at finde et arbejde er kun blevet vanskeligere for de nyuddannede.

Tabel 1. Antal nyuddannede berørt af ledighed fordelt på årgange

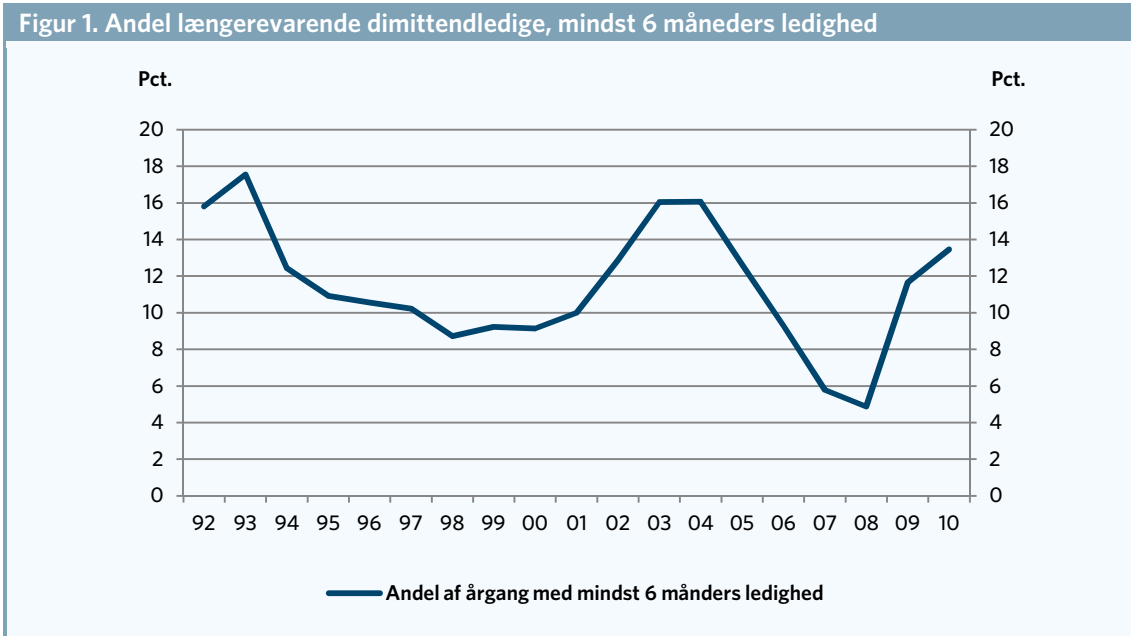
	2008	2009	2010
	Antal pers.		
Antal nyuddannede i alt	57.167	59.227	61.896
- heraf med mindst 1 måneds ledighed	9.735	16.327	20.576
- heraf med mindst 6 måneders ledighed	2.789	6.906	8.328
	Pct.		
Ledighedsprocent efter ledighedens varighed			
- mindst 1 måneds ledighed	17,0	27,6	33,2
- mindst 6 måneders ledighed	4,9	11,7	13,5

Anm: Tabellen viser antallet af dimittender pr. årgang i rullende år fra 4. kvrt. året før til 3. kvrt. i året efter samt antallet nyuddannede, der har oplevet ledighed (kun dagpenge er talt med). Tallene omfatter alle nyuddannede på erhvervsuddannelser og videregående uddannelser.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og Beskæftigelsesministeriets DREAM-register (juli-2011 version).

Oftentimes går nyuddannede arbejdsløse i en kortere periode lige efter uddannelsen er færdiggjort, hvor de søger arbejde – det kaldes søgeledighed. Derfor er det bedre at se på dimittendledighed af en vis varighed, når effekterne af de nyuddannedes arbejdsløshed skal vurderes.

Figur 1 viser, at andelen af nyuddannede med mindst 6 måneders ledighed, såkaldt længerevarende dimittendledige, er mere end fordoblet siden 2008. For de nyuddannede i 2008 var gennemsnitligt 4,9 procent ledige i mindst 6 måneder, mens andelen af ledige i 2010 lå på 13,5 procent. Den aktuelle dimittendledighed nærmer sig dermed det høje niveau fra 1990'erne og begyndelsen af 00'erne.

Anm.: Figuren viser andelen af en årgang, der er ledige i mindst 6 måneder. Total for alle uddannelsesniveauer. Årgange er regnet på rullende år, hvor året dækker 3. kvartal i året og bagud til 4. kvartal året før. Fx dækker 2010 3. kvartal 2010, 2. kvartal 2010, 1. kvartal 2010 samt 4. kvartal 2011
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2010) samt Beskæftigelsesministeriets DREAM-register (juli-version).

Ledighed efter endt uddannelse koster dyrt på lønnen mange år efter

I det følgende er den fremtidige løn og beskæftigelse undersøgt for nyuddannede, der har haft mindst 6 måneders ledighed umiddelbart efter, at deres uddannelse er afsluttet.¹ Analysen omfatter en halv million nyuddannede, der har taget en erhvervskompetencegivende uddannelse i perioden 1992 til 2002.² Analysen metode er nærmere beskrevet i boks 1 på side 5.

Tabel 2 viser de individuelle estimerede effekter på erhvervsindkomsten af mindst 6 måneders dimittendledighed. Tabet som følge af dimittendledighed er estimeret 3, 5, 7 og 10 år efter, at uddannelsen er afsluttet og viser, hvad det koster, målt på den årlige erhvervsindkomst, at man var ledig i mindst 6 måneder. Tallene siger ikke noget om, at man skal have været ledig i hele perioden, men kun at man var ledig i mindst 6 måneder lige efter, at uddannelsen sluttede.

Nyuddannede med en erhvervsfaglig uddannelse, fx tømrere, kontorassistenter og mekanikere, oplever i gennemsnit et tab på 27 procent af årslønnen 3 år efter endt uddannelse, hvis de har været ledige i mindst 6 måneder efter endt uddannelse. Effekten falder med tiden, men selv efter ti år er der stadig et signifikant tab på 17 procent af årslønnen.

¹ For at sikre, at dimittenderne ikke når at få arbejdsmarkedstilknytning, ses der på arbejdsmarkedstilknytning lige efter dimission.

² Antallet af dimittender pr. år ligger mellem 46.000 og 60.000 personer.

Tabel 2. Estimerede individuelle effekter af dimittendledighed på erhvervsindkomst				
Relativ effekt, pct.	3-årseffekt	5-årseffekt	7-årseffekt	10-årseffekt
Nyuddannede	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Erhvervsfaglige uddannelser	-27,0	-21,9	-20,4	-17,4
Korte- og mellemlange vid. uddannelser	-19,2	-15,7	-14,4	-13,1
Lange vid. uddannelser	-21,9	-17,9	-16,3	-17,2
Nominal effekt, kr. (2012-niv.)				
Nyuddannede	kr.	kr.	kr.	kr.
Erhvervsfaglige uddannelser	-80.000	-65.000	-60.000	-51.000
Korte- og mellemlange vid. uddannelser	-62.000	-50.000	-46.000	-42.000
Lange vid. uddannelser	-91.000	-75.000	-68.000	-72.000

Anm: Gennemsnitlige effekter for dimittender i perioden 1992-2002 ved mindst 6 måneders ledighed efter dimission. Effekterne i tabellen er et gennemsnit af de årlige estimationer. 10-årseffekten er estimeret for årgangene 1992-99. Alle effekter er signifikante på 95%-niveau. Effekterne i kroner er estimeret på baggrund af medianindkomst for personer med de givne uddannelser under 40 år (2012-priser).

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og estimation i STATA vha. PSMATCH2.

Nyuddannede med korte og mellemlange uddannelser, som fx pædagoger og laboranter, oplever i gennemsnit et tab på erhvervsindkomsten tre år efter dimission på 19 procent og efter 10 år er effekten faldet til 13 procent. Dimittender fra lange videregående uddannelser, som fx læger og ingeniører, taber 22 procent på årslønnen, hvilket ligger imellem effekten for de erhvervsfaglige og de kortere videregående uddannelser. Ti år efter endt uddannelse er tabet for dimittendledige akademikere 17 procent, det vil sige på samme niveau som for erhvervsuddannede.

De estimerede effekter for årslønnen er sammensat af en løn- og beskæftigelseseffekt. Dét at være ledig efter endt uddannelse betyder både, at man oplever lavere beskæftigelseschancer, og hvis man får job, så er det sandsynligvis til en lavere løn end ellers. Den lavere løn i fremtiden kan både skyldes en senere start på arbejdslivet, og dermed mindre anciennitet, men også at nogle, der har været ledige efter endt uddannelse, har accepteret et job, som de i virkeligheden er overkvalificerede til.

I tabel 2 ses desuden, hvad det koster den enkelte at gå direkte ud i længerevarende dimittendledighed. På kort sigt taber en nyuddannede faglært, der går direkte ud i ledighed, i gennemsnit 80.000 kr. årligt, mens tabet for personer med lange videregående uddannelser taber 91.000 kr. Så selvom den relative 3-årseffekt er størst for erhvervsuddannelserne, så taber akademikere mest på at være ledige.

På 10 års sigt taber nyuddannede med en erhvervsfaglig uddannelse 51.000 kr. årligt, hvis de begynde karrieren med ledighed af mindst 6 måneders varighed, mens nyuddannede med korte eller mellemlange uddannelser taber 42.000 kr. og nyuddannede akademikere taber 72.000 kr. Igen er det vigtigt at holde in mente, at der er tale om en effekt, der både kommer af timeløn og arbejdstid.

Boks 1. Sådan beregnes effekter af at være nyuddannet ledig?

De individuelle effekter af dimittendledighed estimeres via *propensity score matching*, der går ud på, at man for alle dimittender estimerer sandsynligheden for at blive ledig. Dernæst sammenligner man den fremtidige løn og beskæftigelse for dem, der rent faktisk var ledige, med dem, som ikke var ledige, men som havde den samme sandsynlighed for ledighed. På den måde forsøger man at eliminere alle andre forskelle mellem de to grupper end netop ledigheden.

For at estimere sandsynligheden for ledighed (*propensity score*) er en lang række baggrundsvariable inkluderet. Variablene er medtaget for at fange de faktorer, der har betydning for sandsynligheden for at blive ledig, når man er nyuddannet. Nogle faktorer har direkte betydning, fx køn og alder, mens andre faktorer er medtaget ud fra en hypotese om en indirekte effekt. Nogle personlige egenskaber som fx evner og motivation er vanskelige at måle, og en del variable er medtaget for at forsøge at fange denne variation. En komplet oversigt over de anvendte variable ses af appendiks 1. Overordnet set kan variablene inddeles i følgende grupper.

- Information v. dimission (alder, antal børn, etnicitet, køn, forældrenes uddannelsesniveau)
- Information fra barndommen (husstandstype, boligtype, bopælskommune)
- Information fra før uddannelse (sabbatår, beskæftigelse i sabbatår, indkomst i sabbatår, karaktergennemsnit fra gymnasiet eller HF³)
- Information fra uddannelsen (forsinkelse på uddannelsen, studiejob, boligtype under uddannelsen, studieskift, uafsluttet uddannelse tidligere, uddannelsesretning)

Selvom der er medtaget mange forklarende variable i regressionerne, kan det ikke afvises, at der fortsat kan være selektion ind i ledighed. I alt er der foretaget 33 modeestimationer for de tre hoveduddannelsesgrupper og 11 årgange. I resultaterne i rapporten er brugt de gennemsnitlige effekter over alle årgangene for på den måde at få resultater, der er robuste over for konjunkturudsving.

Tabel 3 viser de individuelle estimerede effekter på beskæftigelseschancerne⁴ ved mindst 6 måneders dimittendledighed. Da der ses på ændringer i den årlige beskæftigelsesgrad, skal effekterne tolkes som ændring i procentpoint. Beskæftigelseschancerne falder med knap 17 procentpoint for erhvervsuddannede på kortere sigt, dvs. tre år efter endt uddannelse. Igen aftager effekten med tiden, og faldet i beskæftigelseschancerne ti år efter endt uddannelse lander på 8 procentpoint.

For de korte og mellemlange videregående uddannelser falder beskæftigelseschancerne med 10 procentpoint efter tre år til 5 procentpoint efter ti år – altså noget mindre end effekterne for erhvervsuddannelserne.

For de lange videregående uddannelser er effekten af dimittendledighed på de fremtidige beskæftigelseschancer mindre end for de andre grupper. Akademikere, der går direkte ud i ledighed, oplever i gennemsnit et fald i beskæftigelsesgraden på 9 procentpoint tre år efter endt uddannelsen. Fem år efter dimission er tabet 6 procentpoint, mens tabet er 3 procentpoint efter ti år. Ledighed efter endt uddannelse betyder dermed mere for de faglærtes beskæftigelseschancer i fremtiden, end den gør for akademikere.

Tabel 3. Estimerede individuelle effekter af dimittendledighed på beskæftigelsesgrad

	3-årseffekt	5-årseffekt	7-årseffekt	10-årseffekt
	Pct.-point	Pct.-point	Pct.-point	Pct.-point
Erhvervsfaglige uddannelser	-16,7	-12,3	-11,0	-8,1
Korte- og mellemlange vid. uddannelser	-10,2	-7,2	-5,7	-4,8
Lange vid. uddannelser	-9,1	-5,7	-3,9	-3,3

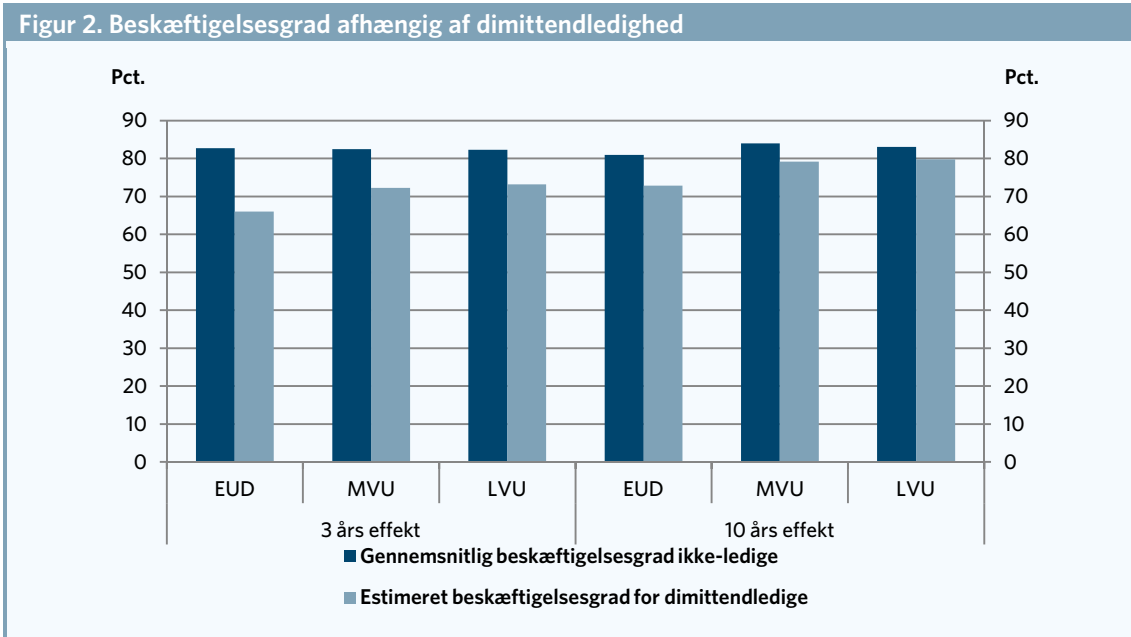
Anm: Gennemsnitlige effekter for dimittender i perioden 1992-2002 ved mindst 6 måneders ledighed efter dimission. Effekterne i tabellen er et gennemsnit af de årlige estimationer. 10-årseffekten er estimeret for årgangene 1992-99. Alle effekter er signifikante på 95%-niveau.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og estimation i STATA vha. PSMATCH2.

³I forhold til tidligere udgivne analyser om samme emne har AE nu fået adgang til oplysninger om karaktergennemsnit for personer, der har gået i gymnasiet eller HF, hvilket i praksis betyder, at der er karakteroplysninger for 37 procent af dimittenderne. I regressionerne er medtaget variable, der kontrollerer for, om de nyuddannede har gået i gymnasiet og karakteren, hvis vedkommende har gået i gymnasiet. Uoplyst er også medtaget som en kategori.

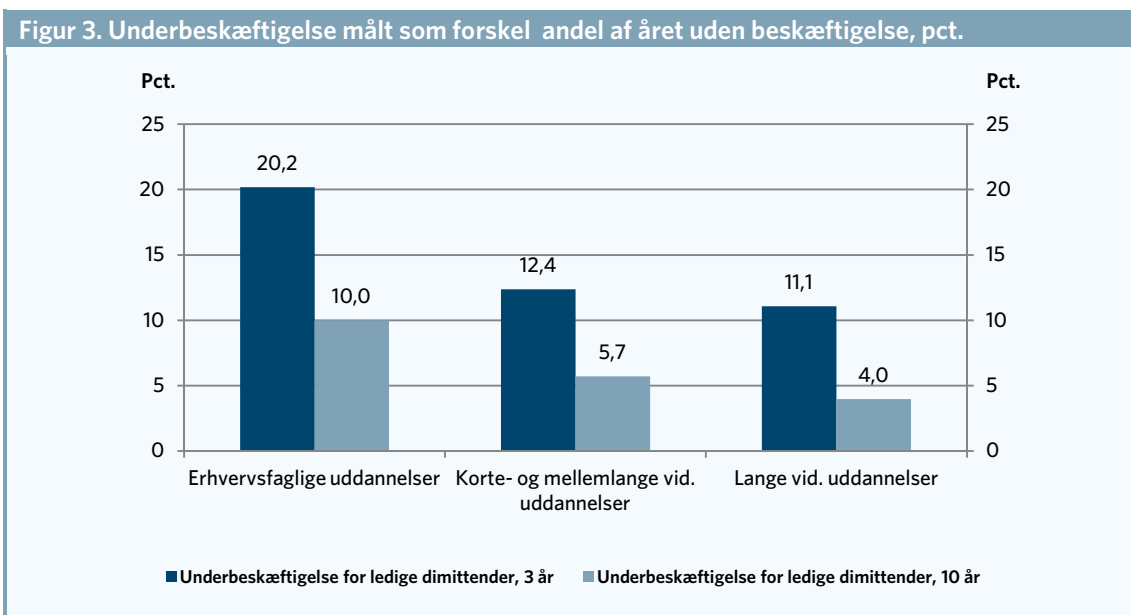
⁴Beskæftigelsen er målt som en grad mellem 0 og 1 på baggrund af Danmarks Statistiks variabel for erhvervs erfaring. Variablen er lavet på baggrund af ATP-indbetalingen. For ledige på dagpenge er erhvervs erfaringen sat til nul, og for selvstændige er der foretaget en korrektion, således at selvstændige (jf. RAS-opgørelsen) alle har fuld beskæftigelse.

Figur 2 viser en illustration af de lavere beskæftigelseschancer. I gennemsnit er beskæftigelsesgraden, dvs. andelen af året en typisk nyuddannet er i beskæftigelse, på 81-84 procent, men de estimerede effekter betyder, at nyuddannede, der går direkte ud i ledighed har en beskæftigelsesgrad på 66-73 procent 3 år efter endt uddannelse og 73-79 procent 10 år efter. Dermed ses det, at dimittendledighed især for nyuddannede erhvervsfaglærte betyder en stor relativ nedgang i beskæftigelseschancerne på 3 års sigt.

Anm: Figuren viser den gennemsnitlige beskæftigelsesgrad for dimittender, der ikke var ledige. 100 svarer til fuldtidsbeskæftiget. Beregnet ud fra ATP. Selvstændige har automatisk fuld beskæftigelse. Beskæftigelsesgraden i figuren er noget lavere end den man kan genfinde i RAS-opgørelsen hos Danmarks Statistik. Det skyldes, at mange nyuddannede er uden for arbejdsmarkedet på fx ulønnet barsel. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og estimation i STATA vha. PSMATCH2.

Ud fra de gennemsnitlige beskæftigelsesgrader er det muligt at beregne den relative underbeskæftigelse, dvs. forskellen mellem de to søjler i figur 2. Her ses det endnu tydeligere, at nyuddannede faglærte taber mest målt på de fremtidige beskæftigelseschancer.

Anm: Figuren den procentvise forskel mellem andelen af året udenfor beskæftigelse for de dimittendledige og ikke-ledige.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og estimation i STATA vha. PSMATCH2.

Ud fra effekterne på erhvervsindkomsten og beskæftigelsen er det muligt at isolere effekten på timelønnen. Disse effekter er vist i tabel 4. Modsat beskæftigelseseffekterne, så er tabet målt på timelønnen størst for de lange videregående uddannelser. Akademikere, der går direkte ud i ledighed af mindst 6 måneders varighed, taber i gennemsnit næsten 13 procent på timelønnen tre år efter dimission, mens erhvervsuddannede taber 10 procent. Nyuddannede med korte og mellemlange uddannelser taber 9 procent.

Den aftagende profil, der gjaldt for beskæftigelsen og erhvervsindkomsten, gælder ikke for timelønseffekterne. Fem år efter endt uddannelse er tabet på timelønnen for alle uddannelserne mindre end tre-årseffekten, men ses der på effekten efter syv år, er den næsten lige så høj som tre-årseffekten, og ti-årseffekten er for lange videregående uddannelser højere end tre-årseffekten. Akademikere, der er ledige efter endt uddannelse, har i gennemsnit et større efterslæb målt på timelønnen end de andre uddannelsesgrupper ti år efter sammenlignet med effekterne tre til syv år efter.

Tabel 4. Estimerede individuelle effekter af dimittendledighed på timelønnen

	3-årseffekt	5-årseffekt	7-årseffekt	10-årseffekt
	Pct.-point	Pct.-point	Pct.-point	Pct.-point
Erhvervsfaglige uddannelser	-10,3	-9,6	-9,4	-9,3
Korte- og mellemlange vid. uddannelser	-8,9	-8,4	-8,7	-8,4
Lange vid. uddannelser	-12,8	-12,3	-12,4	-13,9

Anm: Gennemsnitlige effekter for dimittender i perioden 1992-2002 ved mindst 6 måneders ledighed efter dimission. Effekterne i tabellen er et gennemsnit af de årlige estimationer. 10-årseffekten er estimeret for årgangene 1992-99. Alle effekter er signifikante på 95%-niveau.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og estimation i STATA vha. PSMATCH2.

Meget robuste resultater

I analysearbejdet er der lavet forsøg, hvor kun karaktererne eller oplysninger om studiet som fx studiearbejde er medtaget. Testresultaterne viser, at det er meget vigtigt at kontrollere for studiejob. Faktisk viser resultaterne, at oplysninger om studiejob, studieskift og faglig retning er vigtigere for resultaterne end karaktererne fra gymnasiet.

En nylig svensk undersøgelse – en af de få, der ser på effekterne af dimittendledig – finder, at karakterer har stor betydning for, hvor meget dimittendledig betyder for fremtidens løn for dimittender fra svenske universiteter. Effekterne på den årlige løn går i denne undersøgelse fra ca. 35 procent til 17 procent, når karaktererne medtages. Det skal dog nævnes, at den svenske undersøgelse ikke medtager oplysninger om studieskift og erhvervs erfaring under studierne – forhold, der i vores analyse har en meget stor forklaringskraft. Resultaterne i den svenske analyse ligger på 17-22 pct., når det gælder effekten på årslønnen, og dermed er de ikke langt fra resultaterne i denne analyse.

Dimittendledighed mere udbredt på lange uddannelser

Hidtil er set på effekterne af dimittendledighed af mindst 6 måneders varighed. Der er imidlertid ret stor forskel på, hvor udbredt dimittendledigheden faktisk er. Det ses af tabel 5.

Generelt er det mere normalt, at nyuddannede med videregående uddannelser hænger længere fast i ledighed end kortuddannede. Sagt med andre ord er det mindre sandsynligt, at erhvervsuddannede er ledige i længere tid.

Tabel 5. Andel af en årgang (1992-2010), der i gennemsnit oplever dimittendledighed

	Ledig i mindst 1 måned	Ledig i mindst 6 mdr.	Ledig i mindst 12 mdr.	Ledig i mindst 18 mdr.	Typisk antal ledige måneder (kun ledige)
	Pct., andel af årgang				Mdr.
Erhvervsfaglige uddannelser	19,2	6,8	3,1	1,9	3,0
Korte- og mellemlange vid. uddannelser	38,0	13,0	5,8	3,4	3,0
Lange vid. uddannelser	44,4	22,4	11,7	6,5	5,0

Anm: Tabellen viser gennemsnitlig andel, der er ledige i den anviste periode. Årgange er regnet på rullende år, hvor året dækker 3. kvartal i året og bagud til 4. kvartal året før. Fx dækker 2010 3. kvartal 2010, 2. kvartal 2010, 1. kvartal 2010 samt 4. kvartal 2009. For årgang 2010 er det kun muligt at opgøre ledighed i op til 6 måneder. Yderste kolonne viser medianledigheden for årgang 1992-2008.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (2010) samt Beskæftigelsesministeriets DREAM-register (juli-version).

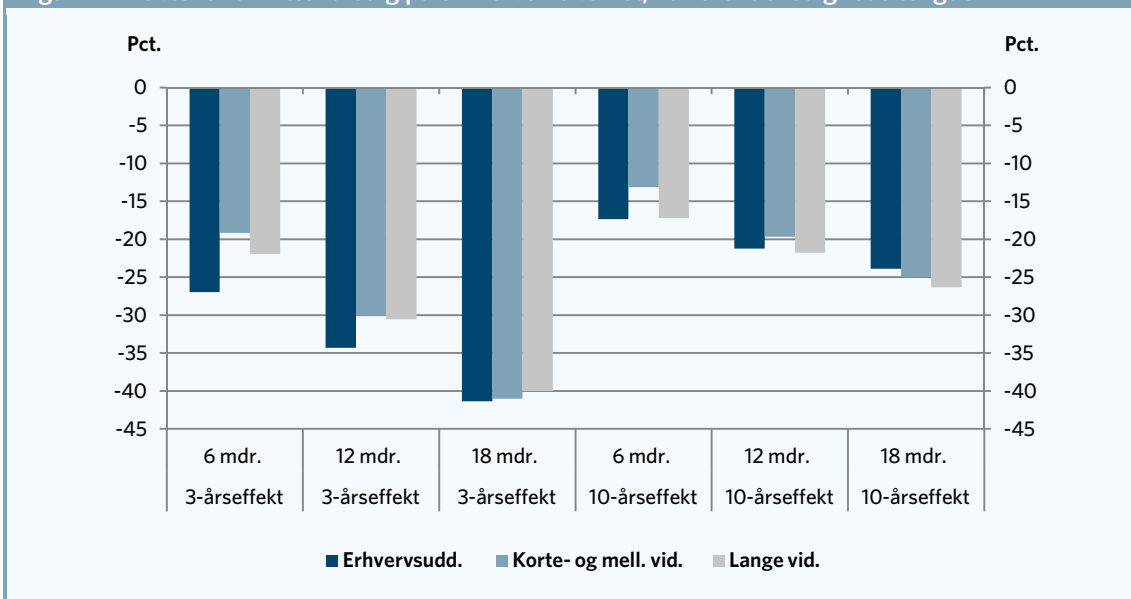
Des længere man hænger fast i ledighed, des mere koster det

Figur 4 og 5 viser effekterne af dimittendledighed af mindst 12 og 18 måneders varighed sammenlignet med 6 måneders ledighed, som der allerede er set på. Det ses, at tabet på den årlige erhvervsindkomst er større, jo længere de nyuddannede er ledige, og der er ikke stor forskel på effekterne mellem uddannelsesgrupperne.

Nyuddannede, der har været ledige i mindst 1,5 år, taber i gennemsnit 40 procent målt på den årlige erhvervsindkomst, når der ses på indkomsten tre år efter endt uddannelse. Ti år efter endt uddannelse er der ved mindst 1,5 års ledighed stadig en effekt på 24-26 procent i tabt erhvervsindkomst, jf. figur 4.

Ud fra figur 4 kan det desuden ses, at når det gælder effekten af 18 måneders ledighed, og man ser på konsekvenserne efter ti år, så er tabet på årslønnen størst for akademikerne (26 pct.). Ellers er det typisk erhvervsfagligt uddannede, der oplever det største tab.

Figur 4. Effekter af dimittendledig på erhvervsindkomst, varierende ledighedslængde

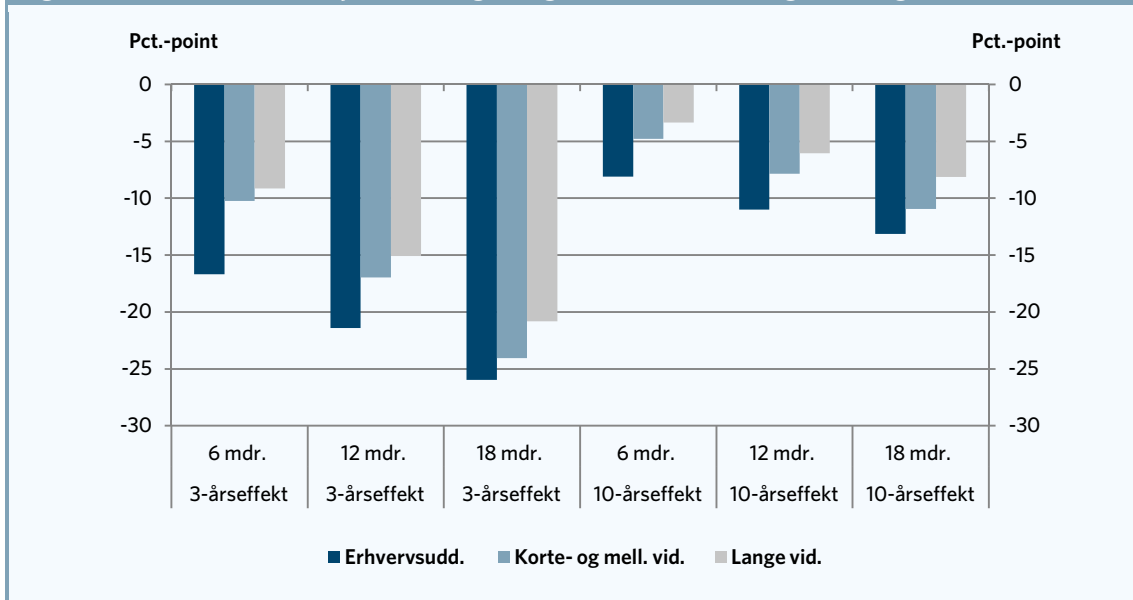

Anm: Gennemsnitlige indiv. effekter for dimittender i perioden 1992-2002 ved mindst forskellige måneders ledighed efter dimission. 10-årseffekten er estimeret for årgangene 1992-99. Alle effekter er signifikante på 95%-niveau.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og estimation i STATA vha. PSMATCH2.

Samme mønster gør sig gældende for beskæftigelsesgraden, hvor det også koster ekstra meget på de fremtidige beskæftigelseschancer, hvis de nyuddannede hænger længere fast i ledighed. Uanset om effekten måles tre eller ti år efter endt uddannelse, eller om der måles på mindst 6 eller 18 måneders ledighed, så er effekterne størst for de erhvervsuddannede som fx mekanikere og kontorassistenter.

Figur 5. Estimerede effekter på beskæftigelsesgrad fordelt efter ledighedslængde

Anm: Gennemsnitlige effekter for dimittender i perioden 1992-2002 ved mindst 6 måneders ledighed efter dimission. Effekterne i tabellen er et gennemsnit af de årlige estimationer. 10-årseffekten er estimeret for årgangene 1992-99. Alle effekter er signifikante på 95%-niveau. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata og estimation i STATA vha. PSMATCH2.

Ledighed blandt nyuddannede er en ond spiral

De nyuddannede, der i disse år udklækkes fra landets uddannelsesinstitutioner, har meget vanskeligt ved at finde arbejde. De nyeste tal viser, at mere end 20.000 nyuddannede er gået direkte ud i ledighed, og mere end 8.000 har været ledige i mindst 6 måneder.

De nyuddannede risikerer meget vel at sidde fast i ledigheden. Antallet af nye job-åbninger er historisk lavt på grund af den økonomiske krise og den deraf fastlåste situation på arbejdsmarkedet. Da der samtidig hvert år kommer flere nyuddannede ud på arbejdsmarkedet, ser det ikke ud til, at de nyuddannede får let ved at komme ud af ledigheden før end, der kommer gang i beskæftigelsen igen.

Uddannelse skal ses som en investering – både for den enkelte og for samfundet. Samfundet investerer i at give unge en uddannelse med forventning om, at uddannelsen giver en god stabil indkomst for den enkelte samt velstand og skatteindtægter til samfundet. Nyuddannede kan ses som et færdigt produkt, der er klar til at blive taget i brug, men i disse år er det svært for samfundet at få de nyuddannede taget i brug fra dag ét. Det er synd og skam for den enkelte, der både mister kompetencer, i takt med at flere nyuddannede med nyere viden kommer ud, og måske også mister troen på sig selv. Samfundet må også vente på sin del af investeringsafkastet. Generelt er uddannelsesafkastet så højt i Danmark, at uddannelsen nok skal give overskud samlet set i forhold til, hvad ufaglærte ville have bidraget med, men gevinsten bliver mindre. Og som denne analyse viser, har det store konsekvenser for den enkelte at begynde arbejdslivet med en længere ledighedsperiode.

Her og nu er det vigtigste, at der kommer gang i beskæftigelsen igen, så de nyuddannede har bedre chancer for at finde sig et arbejde, og den onde cirkel kan blive brudt.

Alle fremskrivninger om hvad der sker på arbejdsmarkedet på længere sigt er enige om, at det er uddannet arbejdskraft, der er brug for på den anden side af krisen, så der skal nok blive brug for uddannet arbejdskraft, spørgsmålet er bare, hvornår konjunkturerne vender.

Generelt er der behov for, at der sættes fokus på at få nyuddannede hurtigt i beskæftigelse. Den store gevinst af uddannelsen er lige om hjørnet, men gevinsten kan ikke høstes før end de nyuddannede er kommet i arbejde, og som denne analyse dokumenterer, så har det langtrækkende konsekvenser, hvis nyuddannede hænger fast i ledighed i en længere periode.

Isbryder- og jobrotationsordninger er nogle af de midler, der kan tages i brug for at få ledige nyuddannede i arbejde, og generelt er ansættelse med løntilskud en meget effektiv måde at få folk ud i fast arbejde. Ledige nyuddannede har ikke brug for mere uddannelse eller anden sidestillende aktivering, men derimod brug for at vise, at de kan bruge deres kompetencer.

Appendiks 1 - Beskrivelse af metoden i analysen

Analysens formål er at måle effekten af dimittendledighed på beskæftigelseschancerne og erhvervsindkomsten senere i livet. Det er ikke tilstrækkeligt at lave en almindelig OLS-regression. Dimittendledigheden er endogent bestemt og ikke eksogen, som en forklarende variabel skal være. Med andre ord er der selektion i, hvem der er ledig, og dermed kan man ikke ud fra en OLS-regression estimere retvisende effekter af den isolerede effekt af ledighed på beskæftigelse og lønniveau.

Til at estimere effekterne anvendes *propensity score matching*, hvor man sammenligner personer, der ligner hinanden mest muligt, men hvor eneste forskel er, at den ene gruppe er ledige (*treatede personer*) og den anden er ikke-ledige (*untreatede personer*). I praksis estimeres sandsynligheden for ledighed (*propensity scoren*) for alle dimittender i datasættet. For personer med den samme sandsynlighed for ledighed (*treatede*) findes én eller flere makkerer, der har samme sandsynlighed for ledighed, men som i virkeligheden ikke er det (*untreatede*). Dernæst udregnes forskellen i lønniveau og beskæftigelsesgrad for de to grupper, dvs. de ledige og de matchede. På den måde forsøger man at tage højde for alle andre faktorer end netop ledigheden, og man kan derved estimere den isolerede effekt af ledighed på beskæftigelse og lønniveau.

Matching er udviklet til at estimere effekten af tiltag i situationer, hvor man ikke kender den ene tilstand, fx hvad ville erhvervsindkomsten for de ledige have været, hvis de netop ikke havde været ledige.

I praksis er selve matchingen foretaget i STATA ved hjælp af proceduren PSMATCH2.⁵ Det er sikret, at de ledige og deres kontrolpersoner er signifikant ens på alle de medtagne baggrundskarakteristika, således at de to grupper er så ens som muligt. Sandsynligheden for ledighed (*Propensity Scoren*) er estimeret ud fra en logistisk regression for de forskellige uddannelsesgrupper og årgange på baggrund af en lang række baggrundskarakteristika.

For erhvervsuddannelserne og de korte- og mellemlange videregående uddannelser er anvendt nærmeste nabo-matching med 100 naboer,⁶ mens der for de lange videregående uddannelser er anvendt kernel-matching,⁷ hvor man benytter en vægtning af samtlige kontrolpersoner.

Alt i alt er der foretaget én estimation for hver årgang (1992-2002) og for alle uddannelser, dvs. 33 estimationer. Dernæst er de gennemsnitlige effekter over alle årgangene udregnet inden for hver uddannelsesgruppe. For 10-års effekterne er det kun muligt at anvende registre fra 1992-1999.

Data

AE har brugt en lang række forskellige registre til analysen. Ved hjælp af Danmarks Statistiks integrerede elevregister er dimittenderne (alle, der har afsluttet en uddannelse) for de forskellige uddannelsesniveauer fundet. Dimittenderne er opdelt på dimissionsår, og kun personer med en kompetencegivende uddannelse er medtaget.

⁵ Program udviklet af Sianesi.

⁶ Der er desuden anvendt en kalibrering på 0,01.

⁷ Der er anvendt Gaussianske vægte og $bw=0.02$.

Efterfølgende er det via beskæftigelsesministeriets DREAM-register (juli-version) undersøgt, om dimittenderne efter endt uddannelse er blevet ledige, eller om de kom i arbejde. Dimittenderne er defineret som ledige, hvis de har påbegyndt et ledighedsforløb⁸ inden for 10 uger efter afslutning af deres uddannelse og har været ledige i mindst 6 måneder. Ledighedsforløbet ophører, når dimittenden har mindst 4 uger uden ydelse.

Beskæftigelsesministeriets DREAM-register kan først benyttes på helårsbasis fra 1992, og da analysen ønsker at følge dimittenderne hhv. 3, 5, 7 og 10 år efter dimissionen er det ikke muligt at medtage senere årgange end 2002 (dog kun 1999 for en del af analyserne).

For at man kan være sikker på, at de nyuddannede ikke er gået i gang med en uddannelse på et senere tidspunkt, er der kun valgt det nyeste afsluttede uddannelsesforløb pr. person. En person, der har afsluttet en bacheloruddannelse, men er gået i gang med en kandidatuddannelse, der endnu ikke er afsluttet, er ikke medtaget.

Kun personer, der er bosat i Danmark i dimissionsåret og i de efterfølgende år, er medtaget.

Baggrundvariable

I estimationen af *propensity score*n, dvs. sandsynligheden for dimittendledighed, er medtaget alle de personlige karakteristika, der kan tænkes at påvirke sandsynligheden for at blive ledig. Bilagstabel 2 viser de variable, der indgår i modellerne.

Variablene er udvalgt ud fra den tankegang, at der er mange forhold, der spiller ind i forhold til, om man bliver ledig eller ej. Det er kendt, at køn, studieretning og familiemæssig status har betydning for ledighedsrisiko, men også personlige karakteristika som evner og motivation er ofte sat i forhold til ledighedsrisiko. Netop personlige egenskaber er vanskelige at måle i registerdata. Den svenske undersøgelse af Marie Gartell (2009) medtager karakterer fra gymnasiet som en forklarende variabel for at tage højde for de akademiske evner. Det er netop blevet muligt for AE at anvende karaktergennemsnit fra gymnasiet og HF (andre gymnasiale uddannelser indgår ikke).

For at tage højde for dimittendernes personlighed, og dermed den selektion, der foregår ind i ledighed, er medtaget en række andre forklarende variable. Fx har det vist sig, at forsinkelse på studiet, studiejob og boligtype er vigtige for resultaterne. Hypotesen er, at de studerende, der har studiejob og ikke er forsinkede på deres uddannelse, har bedre akademiske evner, er dygtigere og mere målrettede og derfor ikke har så stor sandsynlighed for at gå direkte ud i ledighed efter endt studium. Faktisk er en lang række variable medtaget for at fange de personlige egenskaber.

⁸ Kun dagpengeledighed er medtaget i denne analyse.

Bilagstabel 1. Oversigt over baggrundsvariable i propensity score model for dimittendledighed

	EUD	KVU_MVU	LVU
Baggrund			
Bopæl i storby, 15-årig	X	X	X
Bopæl i udkants kommune ⁹ , 15-årig	X	X	X
Ejerbolig, 15-årig	X	X	X
Opvokset i almenbolig, 15-årig	X	X	X
Opvokset hos enlig forælder, 15-årig	X	X	X
Ingen oplysninger fra 15-årsalderen	X	X	X
Kvinde	X	X	X
Dansk, referencekategori			
Anden etnisk herkomst, vestligt land	X	X	X
Anden etnisk herkomst, ikke-vestligt land	X	X	X
Karakteristika før studiestart			
Ikke taget en gymnasial uddannelse	X	X	X
Karaktergennemsnit, uoplyst	X	X	X
Karaktergennemsnit, under 7	X	X	X
Karaktergennemsnit, 7-8 referencekategori			
Karaktergennemsnit, 8-9	X	X	X
Karaktergennemsnit, 9-10	X	X	X
Karaktergennemsnit, over 10	X	X	X
Ingen sabbatår, referencekategori			
1 sabbatår	X	X	X
2 sabbatår	X	X	X
Mere end 2 sabbat år	X	X	X
Primær indkomst fra overførsler, første sabbatår	X	X	X
Haft beskæftigelse, første sabbatår	X	X	X
Karakteristika på studium			
Varighed på studium ¹⁰ , 1,5 år hurtigere end medianen	X	X	X
Varighed på studium, 0-1,5 år hurtigere end median	X	X	X
Varighed på studium, på median, referencekategori	X	X	X
Varighed på studium, forsinket op til 12 mdr. ifht. median	X	X	X
Varighed på studium, forsinket op til 24 mdr. ifht. median	X	X	X
Varighed på studium, forsinket mere end 24 mdr. ifht. median	X	X	X
Første uddannelsesforløb afbrudt	X	X	X
Studieskift	X	X	X
Alder v. fuldførelse (også inkluderet kvadreret led)	X	X	X
Studiejob, året før dimission	X	X	X
Studiebolig kollegium, året før dimission	X	X	X

⁹ Jf. SKAT's definition på en udkantkommune.

¹⁰ Varighed på studium er regnet som et vægdet gennemsnit af den personlige forsinkelse på hvert forløb inden for samme uddannelsesretning set i forhold til medianvarigheden.

Studiebolig ejer/andel, året før dimission	X	X	X
Har ikke børn, referencekategori			
Børn i alderen 0-2 år	X	X	X
Børn i alderen 3-6 år	X	X	X
Børn i alderen 7-14 år	X	X	X
Børn i alderen 15-18 år	X	X	X
Forældre ufaglært, højeste udd., referencekategori			
Forældre EUD, højeste udd.	X	X	X
Forældre KVU, højeste udd.	X	X	X
Forældre MVU, højeste udd.	X	X	X
Forældre LVU, højeste udd.	X	X	X
Forældre uoplyst, højeste udd.	X	X	X
Forældre ufaglært, højeste udd., referencekategori			
Retning på erhvervsuddannelser			
eud_byg	X		
eud_hk	X		
eud_metal	X		
eud_service	X		
eud_sundhed	X		
eud_tektrans	X		
eud_andet, referencekategori			
Korte- og mellemlange uddannelsesretninger			
mvu_andet, reference kategori			
mvu_jord		X	
mvu_paed		X	
mvu_samf		X	
mvu_sprog		X	
mvu_sundhed		X	
mvu_teknik		X	
Lange uddannelsesretninger			
ret_hum, reference kategori			
ret_samf			X
ret_tek			X
ret_nat			X
ret_jord			X
ret_sund			X

Anm: Tabellen viser en oversigt over variable i estimationen af propensity score, dvs. sandsynlighed for ledighed efter dimission.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1981-2009) samt egne beregninger i SAS og STATA.